

das és una altra cosa: les blanques amb un cercol entorn dels ulls, però això deu ser derivat de *guélo* 'ull' (OCULUM), 1965.

DERIV.: *Papa* 'acció o objecte de menjar' [c. 1390] «*papa*: per la vianda pueril; per aquell convit que hom trufant fa a algú» [Aversó, 319, 2, 3]; «*papas* per a infant: bua», Busa-N. (1507, E-1-3.29). Esborrar l'accepció § 3 de *papa* d'AlcM: és *popa* (dels habituals descuits de còpia de Griera). *Papada*. *Papaig*, encreuament amb *gavatx*. *Papanda*: i dels dos *papandatx*; *papatxada*, *papatxera*. *Papar* verb [1372]: «*papa*, per cell qui mença» (diferenciat de *lo papa*), Jaume Marc (§ 1372). *Paparinell*, cf. el *páparo* citat a dalt, però aquí potser hi ha encreuament amb el tipus *pagellida/patellina* i amb el tipus *peixina*. *Paparotes* 'farinetes per a criatura' [Belv.]; 'falòrnies' (Ruyra, *La Parada*); 'molsa' a Calaceit (Casac., 1923).

Empapar 'atipar, enguierar, engavatxar' ant. (a separar del cast. *empapar* 'amarar' de sentit ben diferent, que en català és castellanisme intolerable i inútil): els homes de mar «e puys, con són sado<I>ls, / *empepats* con a po<I>ls / ---» ('com pollastres'), *Poema de la Vida Marina*, fi S. XIV, p. p. Massó Torrents (RHisp. IX, 248); intermedi: «eixí de casa ben *empapat* del paper que el seu dever li imposava», Noller (Vilaniu, 189), que no gosaria condemnar sense reserva. *Empapussar* val. 'amoixar, tenir cura (d'algú) amb gran amor': «*clòc-y-piu* fan les gallines / en-se que'ustan malaltusses: / y així fan també les dñes, / per a que les *empapusses* / quan del tot no's tröben bones», MGadea (*T. del Xè* II, 32); mentre que a les Illes pren matisos més dolents; el participi: a Ciutadella és 'atapeït, espès' i 'untat o impregnat de greix o suarda' (BDLC x, 28); el poeta mall. Bartomeu Fiol de Caló 's Cans, paladeja «escoltant el propi idioma, ni que sigui en la seva variant ciutadana, *empapussada*» (defineix, 1974, «balbucent») (cf. *palpissot*, *PALPAR*, amb el qual i amb *BALB* hi ha encreuament) i *espapissar* (infra).

Arrepapar-se o *reparar-se* [tots dos Belv., Lab. 1839-40] «repantigar-se: in sede jacere, recubare», «extendre's en lo assento, sentar-se ab molta comoditat y repòs»; «la pluja, qu' havia anat espessint-se més y més nos convidava a *reparar-nos-hi*», Pons Mass. (*La Colla del C.* XIV, p. 207); *repatat*, Noller, *Febre d'Or* II, 153; encreuat amb *empatxar-se*: *repatatxar-se*.

Una branca semàntica a part dins aquesta família de mots de creació infantil i expressiva, la formen els mots que indiquen un animaló, o un ésser d'aires més o menys bestials, en els quals les mentalitats infantils posen en primer pla l'aptitud per menjar-se tal o tal cosa. *Papa* o *papo* (*pápu*) expressen doncs essencialment una 'cuca', particularment en la zona pirinenca i prepirinenca: *papa* més aviat cap a l'Est que cap a Ponent: ross. i part Nord del bisbat de Girona: junt amb *tora* en Saisset (*Cat. d. R.*, 183); una *pápə rúžə* 'marieta, cuqueta de la Mare de Déu' Conflent (Conat, 1960).

Justament és perquè es pensa en el mal que moltes d'elles fan a l'agricultura, menjant («papant-se») 60

certs grans i verdures. En el Capcir s'estén a quasi tota mena de petits paràsits animals: certes menes de pèsol, tirabec, cigró etc. «són molt bós, mes els d'allà tenen *pápas*» Els Angles (1960); en els boscos de la Solana de Cerdanya, més que els de la Baga, hi abunda una «papa que es vesteix de groc amb la flor del bàlec i del llitxol» (Er); 'cuca malèfica' (en termes amples i vagues): a Vilallonga de Ter «des del *cominador* (= *comunidor* d'altres valls) enviaven les *papes* al Malitrau» (1976). El masculí *papo* (*pápu*) és també ross. (Saisset), i arriba més al Sud (zona de Figueres-Banyoles: Pous i Pagès); una mena d'arna semblant a l'«esquinça-robes», Cadaqués (1964), «s'hi fa un *pápu*», que m'expliquen «una mosquiteta, una cuca», Amer (1964).

Tot això fa apte el mot per convertir-se en el nom d'una informe babarota que, en la mentalitat infantil, parlant dels ocells, se'ls «*paparà* vius»: «hi han posat un *pápu*» perquè els moixons s'hi abeuraven (a «la Font del *Papu* i de passada es menjaven el gra» em diu un pallarès, Aidí, 1962); a Cardós i V. Ferrera, *papurrà* 'espantaocells' (combinant elements de *papu* i *babarota*).

En part és partint de l'espantaocells, que el mot passa a designar el suposat «fantasma», o persona informement disfressada, amb què fan por als infants, donant-los entenent que devora, o que és una mena de bèstia: per als detalls d'aquest mot i la seva família, comuna al romànic, basc, germànic etc., veg. Schuchardt (extensa nota en *Wiener Sitzungsber.* CCII, iv, 17-18); amb diverses variants formals: cat. comú *papu* [S. XVIII, *D'Ag.*; EmVilanova, Noller, *AlcM*], pall. *la pápa* (Cardós i Vall Ferrera, 1932-4), leonès *papón* «duende» (RHisp. xv, 6); cast. antiq. *paparrasolla* (*DECH* IV, 383b45ss. i nota 4); *fer papos* a una noia (Noller, *La Pap.*, § 3) no és 'fer pampallugues' (*AlcM*) sinó fer-li postures un galant, signes dissimulats des de lluny, mirades llangoroses etc. (cast. *timarse con ella*). Partint de la idea de 'fantasma', ha arribat a Benasc a una curiosa acc. (segons la fonètica dialectal la -o allí es conserva en el sing. però s'apocopa en els plurals: *drapo/draps*): hi ha *papo* «coco con que se mete miedo a los niños»; però els *paps* són «mozos vestidos con amplias túnicas negras, hasta los pies, con velo que les cubre la cara, y provistos de sendas alabardas que dan guardia al Monumento el Jueves y Viernes Santos ---» (veg. la descripció de la resta en Ballarín, *Dicc. Ben.*, s. v.).

Papiol 'volioli' a les Guillerries (en el parlar de St. Hilari, Griera enumera, junt amb el *papiol*, el *bagó* o borinot, el *jup*, la *sema* de l'arbre ---, *BDLC* VII, 145). Ross. *espapissar* 'escorcollar', probablement derivat de la idea de 'cercar les papes o el pulgó per netejar els llegums, verdura etc.', tal com s'ha usat *esplugar* (val. *esplugar*) per les terres del Sud, i *esposollar* (de *puzúl* PEDUCULUS 'poll') en parlars ross.; Alart ja suggeria en l'*InuLC*: «synonyme d'*esposullar*? dérivé de *papis* 'poux': chercher et détruire les poux?» «Me vôleu fer dire més noms? Ho calria *əspəpísá* tot, pam per pam ---», m'objectava un informador una mica pere-